

LAKIALOITE 170/2006 vp

Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamisesta ja avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnalle

Laki rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan 1.3.2002. Lain mukaan kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä voi rekisteröidä parisuhteensa ja saada pääsääntöisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioliiton solmivat mies ja nainen.

Rekisteröidyssä parisuhteessa ei kuitenkaan ole kaikkia samoja oikeuksia eikä velvollisuuksia kuin naisen ja miehen avioliitossa. Rekisteröidyssä parisuhteessa ei ole mahdollisuutta adoptoida lasta yhdessä. Laki ei myöskään salli perheen sisäistä adoptiota eli sitä, että parisuhteen toinen osapuoli adoptoisi puolisonsa biologisen lapsen niin, että puoliset yhdessä olisivat lapsen holhoojia.

Kahden samaa sukupuolta olevan aikuisen perheissä asuu lapsia, joista monilla on vain yksi juridinen vanhempi. Näiden lasten asemaa ei turvata nykyainsäädännöllä. Puolisot voidaan kyllä määrätä lapsen yhteishuoltajiksi, mutta se ei aina riitä. Jos esimerkiksi alaikäisen lapsen ainoa juridinen vanhempi kuolee, yhteishuoltajuus lakkaa ja lapsi jää orvoksi. Tällöin lapsen elämäntilanne on pitkään epävakaa ja sitä leimaavat hautajaiset, perunkirjoitus, holhoojan määrääminen, adoptioprosessi sekä mahdolliset huoltajuusriidat kuolleen vanhemman suvun ja kumppanin välillä. Toisaalta vain juridisella vanhemmalla on elatusvelvollisuus suhteessa lapseen.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä. Parisuhteensa rekisteröivät puoliset eivät voi ottaa yhteistä sukunimeä tai yhdistelmäimeä ilmoit-

tamalla siitä rekisteriviranomaiselle. Automaattinen oikeus yhteiseen nimeen kuuluu vain avioliittoon.

Sosiaali- ja verolainsäädännössä käytetty ja säännelty perhemuoto "avioliitonomainen suhde" ("avoliitto") ei sekään koske parisuhteensa rekisteröineitä pareja. Koska avioliitto on rajattu vain naisen ja miehen väliseksi, pidetään myös avioliitonomaisuudelle ja avoliitolle edellytyksenä pääsääntöisesti sitä, että kyse on naisen ja miehen välisestä suhteesta. Rekisteröimättömän, samaa sukupuolta olevien parisuhde ei siis nykykäytännön mukaan ole avoliitto. Avoliitolle on kuitenkin määritelty eräitä juridisia piirteitä, jotka eivät näin ollen koske yhdenvertaisesti kaikkia niitä vakiintuneita parisuhteita, joissa ei ole kyse avioliitosta.

Rekisteröity parisuhde on avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio. Näin ollen samansukupuoliset parit asetetaan laissa eriarvoiseen asemaan erisukupuolisten parien kanssa. Tilanne on verrattavissa siihen, että käytössä olisi erillinen parisuhdelaki esimerkiksi romaneille, suomenruotsalaisille tai tummaihoisille.

Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen edellyttää lainsäädännön olevan sukupuolineutraalia kaikkialla, missä sukupuolierityiselle kohdellulle ei ole riittäviä perusteluja. Nykyinen laki voi myös jättää sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset, jotka eivät koe yksiselitteisesti olevansa naisia tai miehiä, perusteetta eriarvoiseen asemaan.

Kahden miehen tai kahden naisen on mahdollista avioitua EU-maista Hollannissa, Belgiassa ja Espanjassa sekä lisäksi Kanadassa. Hollannissa avioliitto-oikeus samaa sukupuolta oleville pariskunnille myönnettiin vuonna 2001, ja Belgiassa avioliitto mahdollistui vuonna 2003. Kanada laillisti samansukupuolisten parien avioliitot vuonna 2005. Myös Etelä-Afrikassa ja Ruotsissa on valmisteilla sukupuolineutraali avioliittolainsäädäntö.

Espanjan lainsäädännön mukaan kaikilla aviopareilla on samat oikeudet ja velvollisuudet. Näin ollen laki sallii adoption myös samansukupuolisille pareille. Hollannissa nais- tai miespari voi adoptoida lapsen, mutta ei ulkomailta. Ruotsissa samansukupuolinen pari voi rekisteröidä suhteen, ja rekisteröidyllä parilla on mahdollisuus adoptoida kotimaassa.

Isossa-Britanniassa on vastikään annettu myös kaikille avopareille, samansukupuoliset mukaan luettuina, adoptiomahdollisuus. Islannissa, Saksassa ja Tanskassa rekisteröidyssä parisuhteessa oleva henkilö voi adoptoida samaa sukupuolta olevan puolisonsa lapsen.

Lakialoitteessa ehdotetaan avioliittolakia muutettavaksi sukupuolineutraaliksi siten, että avioliitto on mahdollinen myös samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä. Tämä aiheuttaa muutoksia myös avioliittoasetukseen sekä edellyttää rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamista. Lakialoitteen ehdotus turvaa lisäksi samansukupuolisten parien ulkomailla solmittujen liittojen tunnustamisen Suomessa.

Vaihtoehtoisesti lainsäädäntöä voitaisiin muuttaa niin, että avioliitto ja siviililiitto eriytetäisiin instituutioina toisistaan. Oikeus vihkiä avioliittoon varattaisiin uskontokunnille. Niillä olisi vapaus päättää vihkimisen ehdoista, mukaan lukien se, pitääkö puolisojen olla eri sukupuolta. Oikeus siviililiittoon taas olisi yhtäläinen pariskunnille puolisojen sukupuolesta riippumatta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan rekisteröidystä parisuhteesta 9 päivänä marraskuuta 2001 annettu laki (950/2001) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain nojalla rekisteröityihin parisuhteisiin sovelletaan tämän lain voimaan tultua avioliittolakia (234/1929).

2.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 1 §:n 1 momentti, 108 §:n 1 ja 2 momentti ja 115 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 411/1987, 108 §:n 1 ja 2 momentti sekä 115 §:n 1 momentti laissa 1226/2001, seuraavasti:

1 §

Kaksi henkilöä, jotka ovat sopineet menevän-
sä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet.

on sovellettava avioliiton esteiden tutkintaan.
Kihlakumppani on velvollinen esittämään hy-
väksyttävän selvityksen oikeudestaan solmia
avioliitto vieraan valtion lain mukaan.

108 §

Kahden henkilön oikeus solmia avioliitto
Suomen viranomaisen edessä määräytyy Suo-
men lain mukaan.

Jos henkilöt eivät kumpikaan ole Suomen
kansalaisia eikä kummallakaan ole asuinpaik-
kaa Suomessa, heillä on oikeus solmia avioliitto
Suomen viranomaisen edessä vain, jos avioliitto
on sallittu Suomen lain mukaan ja jos kummal-
lakin on oikeus solmia avioliitto sen valtion lain
mukaan, jonka kansalainen hän on tai jossa hä-
nellä on asuinpaikka, tai sen valtion lain mu-
kaan, jota jommassakummassa näistä valtioista

115 §

Avioliitto, johon sen osapuolet ovat menneet
vieraassa valtiossa sen valtion viranomaisen
edessä, on pätevä Suomessa, jos se on pätevä sii-
nä valtiossa, jossa avioliitto solmittiin, tai siinä
valtiossa, jossa jommallakummalla puolisoilla
oli asuinpaikka tai jonka kansalainen hän oli
avioliittoa solmittaessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2006

Oras Tynkkynen /vihr